

IS IT CHOL...
OR IS IT MOED?

Wearing Tefillin on Chol ha'moed

Rabbi Efrem Goldberg
Source Materials

The Gemara notes: But Rav Chisda and Rabbah bar Rav Huna prayed in [their tefillin] in the evening! They evidently hold that one may continue wearing tefillin at night. Rav Nachman, on the other hand, ruled in favor of the Tanna Kamma.^[1]

The Gemara concludes: That practice of Rav Chisda and Rabbah bar Rav Huna indeed conflicts with Rav Nachman's ruling.

The Gemara now focuses on Rabbah bar Rav Huna's practice, and finds it puzzling:

But did Rabbah bar Rav Huna ever say this, that one may continue wearing tefillin into the night, and on the basis of that ruling did he indeed wear tefillin during the evening prayers? Why, Rabbah bar Rav Huna once stated: ספק השיכה ספק לא השיכה - During the twilight period (bein hashemashos), when there is a doubt whether it is night or whether it is not yet night, לא - [a person] need not remove his tefillin if he is still wearing them,^[2] and may not put them back on if he had taken them off. This statement implies: הא נראי השיכה - But when it is definitely night, חולץ - one must remove the tefillin - an implicit teaching that contradicts Rabbah bar Rav Huna's own practice of praying Maariv while wearing tefillin! - ? -

The Gemara answers: In truth, Rabbah bar Rav Huna permits wearing tefillin at night, as his praying the evening service with them on indicates. And his dictum there, which you cite to prove the opposite, was actually stated with regard to twilight on the eve of the Sabbath.^[3] And Rabbah bar Rav Huna was implicitly teaching there that since it is forbidden to don tefillin on the Sabbath,^[4] one must remove them before nightfall.

The Gemara objects to this answer: But what does [Rabbah bar Rav Huna] hold? אי - If he holds that night is a time for the mitzvah of tefillin, קסבר לילה זמן תפילין - then the Sabbath, שבת נמי זמן תפילין -

too, is a time for the mitzvah of tefillin. אי קסבר שבת לאו זמן תפילין - And if he holds that the Sabbath is not a time for the mitzvah of tefillin, לילה נמי לאו זמן תפילין - then night, too, is not a time for the mitzvah of tefillin.^[5] - ? -

The Gemara now adduces proof that the two time-periods are legally interconnected:

For from the very place where the Sabbath is excluded from the tefillin obligation - רמיהיבא דמפשטא שבת - מהתם - from there nights also are excluded, דתניא - as it was taught in a Baraisa: ושמרת את החקק היות למועדה - The Torah states: AND YOU SHALL TAKE HEED OF THIS DECREE IN ITS APPOINTED SEASON FROM DAY TO DAY.^[6] The word DAYS^[7] implies "AND NOT NIGHTS" - i.e. the obligation to don tefillin does not apply at night. And "FROM" DAYS implies "BUT NOT ALL DAYS"^[8] - TO THE EXCLUSION OF THE SABBATH AND FESTIVAL DAYS, when the mitzvah of tefillin likewise does not apply. דברי רבי יוסי הגלילי - These are THE WORDS OF R' YOSE HAGLILI (who holds that this decree refers to the mitzvah of tefillin). However, R' AKIVA SAYS: לא נאמר, חקקה"ז ואלא לפסח בלבד - THIS word DECREE WAS NOT STATED EXCEPT REGARDING THE PESACH sacrifice ALONE,^[9] and so from days has no exclusionary impact at all on the mitzvah of tefillin. Inasmuch as both opinions in the Baraisa hold that the Sabbath and weeknights are treated the same, how can Rabbah bar Rav Huna differentiate between them?^[10]

The Gemara answers: Really, Rabbah bar Rav Huna holds that one can fulfill the mitzvah of tefillin at night.^[11] However, he derives [the prohibition] against donning tefillin on the Sabbath and Festivals from where R' Akiva derives it, רבי עקיבא אומר - for it was taught in a Baraisa: רבי יניח אדם תפילין בשבתות וביומים טובים - ONE MIGHT think that A PERSON MUST DON TEFILLIN ON THE SABBATH AND FESTIVAL DAYS; to disabuse him of that notion THE TORAH STATES:^[12] וְלֹא טוֹטַפְתָּ בֵּין

2) ROSH האל האל

הוא ונפקא ליה מהאי קרא ויהי לך לילה. [א] ר"ע ואמר וכל ימיה אדם תפילין בשבתות וי"ט הל' ויהי לך לילה [ב] יאלץ שבתות וי"ט שהן עומות ליה. [ג] משום דאסרי בשבת מלאכה [ד] דאף בחול המועד דשרי ודאסריה ליה ליה ליה נפסח דאסרי בהגילת חמץ. ובשבתה דתייב בשבועה. ומיהו בפרק בהרש"מ (דף י"ג) משמע דבחול המועד חייב בהפילין דתניא טהב תפילין לעלמו ובהרש"מ בשבועה דברי ר"מ. רבי יהודה אומר מעשים ומוכר את של ומוכר וטהב לעלמו. [ה] וחי מביט לאחר המועד מה יע לעלמו מה יע להחרים. מיהו אכסר דר"מ ור' יהודה לעשמייה דתיה נהו שבת זמן תפילין הוא בפרק בהרש"מ דעירובין (דף ט"ז). [ו] ועוד ראייה מירושלמי [ח] דפ' בהרש"מ דמועד קטן מה נגרא אבד תפילין [א] האה לקמיה דרב חננאל שנה [ב] לקמיה דרבה בר בר חנא אל"ל רב ל' תפילין וזיל כחוב לך. אל"ל רב זיל כתיב ליה פ' בלא הערמה. מהני' פליגא על רב טהב אדם תפילין לעלמו הא לאחר לא. [ג] פטר לה הכחוב פ' להניח עד לאחר המועד לעלמו טהב במועד כדי שיהיו מומונים ל' להניח לאחר המועד מוד [ה] אבנ לאהרם לא. אבנ להניח אף במועד אף לאחר שרי ואין לזכות ולומר דרב סבר דשבת זמן תפילין הוא. דהא כולי אמוראי סברי דשבת ליל [ה] זמן תפילין הוא. הילכך מסביר לפרש נגרא דיק דלא פניו הירושלמי ופרש"י י"ט דומיא דשבתה דתורה שבתה היא שבתה שבת משכית מלאכה. ובספר העינים של הרב הברלנאו ז"ל דלתייב חוב [ו] ובפירש"ה לגאון האב"ט אב"ט דתניא תפילין בשבתות וי"ט דכתיב ושמרת את החקק היות ואלהם איתו פרט לסומא ע"כ. (ע"י) ואין ל"ל לסמוך על האי פוסקא משום דקו"ל הלכה כר"ע מחבירו ואיתו מוקי ושמרת את החקק בתיקא הפסח. ושבתות וי"ט נפקא ליה מן ויהי לך לילה וכן פסק רב אשי דלילה [ח] זמן תפילין הוא. ולרבי יוסי הגלילי דדרוש מימיה ולא כל ימיה פרט לשבתות וי"ט לדידיה ודאי חול המועד בכלל י"ט כיון שקריי מוקרא קורס. אבל לר"ע דנפקא ליה שבתות וי"ט מיהיה לך לילה [א] חון זה בכלל דכפריסיה לעיל. [ב] וגם מה שכתב הגאון שסומא פטור מהתפילין הוא לילה. דוראיתא איתו בלילה הוא דכתיב ויש שמינית תפילין בחי"מ בלא דברה (ע"י) והאב"ט לא הפסיד.

תניא ושמרת את החקק היות למועדה מימיה וימיה וימיה ולא לילה. מימיה ולא כל ימיה [ג] פרט לשבתות וי"ט דרבי יוסי הגלילי הוא דאמר בפרק כה' שמתן (דף נ"א) ובפ' כולד מברכין (דף מ"ד) דבני מערבא מברכין כי מברכין תפילין [לשומר הקוין]. היה אר"ה מברכין כשמסלקין איתן סמוך לשקועה החמה (לשומר הקוין) תשים ריש מליה כשילקין כדרב"ה כגא ושגרה את החקק ימיה ולא לילה [א] ואמר האונת תפילין אחר שקיעת החמה עובר בשעה. ואמר נמי ביבולטמי פ' היה קרא על מלתא דבני מערבא ויברכין לשומר הקוין כמ"ד בחוקת תפילין הכחוב מדבר. אבל למ"ד בחקת הפסח הכחוב מדבר לא הילכך האידנא חין לברך לשומר הקוין תפילין כשמסלקין סמוך לשקועה החמה. [ב] ומסקוין לילה זמן תפילין הוא (ג) אלא שאין מורין בן. ושמרת את החקק בחקת הפסח הכחוב מדבר ואפילו כשמסלקין ע"ש סמוך לשקועה החמה [א] חין לר"י לברך. דהא דשבת לאו זמן תפילין הוא לאו משמרת את החוקק [נפקא] [ג] אלא מיהיה לך לילה. ר"ע אומר לא נאמר חקק וזה אלא לענין פסח בלבד. קסבר ר"ע לילה זמן תפילין הוא אבל שבתות וי"ט לאו זמן תפילין

רבי יוסי

ומר כותב ומוכר כדי פרנסתו. דשרי לנמרי לאחרים בשכר ודוקא כדי פרנסתו ולכאורה מיקל מטולה וכן פי' הר"א עוד פי' דטולה היא שרי כדי פרנסתו דאין לו מה יאכל ולא איירי אלא כשיש לו מה יאכל ומחמיר רבי יוסי יותר מטולה ולישנא לא משמע הכי דהוה ליה למימר אינו כותב אלא כדי פרנסתו מיהו במילתא דרבי יהודה קשה נמי קצת דהוה ליה למימר איש כותב אלא כדי פרנסתו על ידי אחרים או על ידי הערמה והשחא מחני' אחיא כרבי מאיר ויש מפרשים דכדי פרנסתו נמי לא משמע דאין לו מה יאכל שרי דהואיל דלורך מלוה מותר להשכר בה דבחנם לא ירלה לעשות כן ומחמירין פירש בתוספת הרב דפליגא מטולה והנה אחר הוא וה"ל יונה פירש דאחיא כתנא קמא והכי פירושו אין כותבין ספרים הפילין ומוזות כדי למכרם או כדי להניחם ועוד פי' דאחיא כרבי יוסי לפי מה שפירש שרבי יוסי מחמיר ואין רחיה מכלן שמוחר להניח הפילין דדלמא רבי מאיר ורבי יהודה לטעמייהו דסבירא להו פרק המולא הפילין (עירובין דף נ"ג וס"ג) שבת זמן הפילין [ורב] ורבה בר בר חנה נמי הכי מני סברי ואע"ג דטולה אמוראי דפרק הקמתן רבה (מנחות דף נ"ג וס"ג) משמע דאית להו שבת לאו זמן הפילין הוא אבל ר' יצחק בן אברהם היה מביא מן הירושלמי להחיר להניח דאמר בירושלמי חד בר נש לוכד הפילין במילא דמועדא אחא לקמיה דרב חננאל פי' שיכתוב לו לפי שהיה סופר כדאחיא במגילה (דף י"ה): שלחיה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה זיל הב ליה הפילין ואל תכתב לך דתנן כותב אדם הפילין לעלמא אחא לקמיה דרב אמר ליה כותב ליה פירוש בלא הערמה מחני' פליגא על רב כותב אדם הפילין ומוזיה לעלמו הא לאחר לא רב פתח לה בכותב להניח פירוש רב מעמיד המשנה להניחם אחר המועד אבל להניחם במועד שרי ובהלכות גדולות פסק דאסור להניח הפילין בחולו של מועד ולטעם שממעט שבתות וימים טובים ימימה מסתבר שפיר דמעט חולו של מועד ולמאן דדריש (מנחות דף נ"ג) מלך לאות יאלו שבתות וימים טובים שכן בעלמא אוח יש לומר לפי שאין עושין מלאכה כי אם בדבר האבד אבל קשיא למאי דפרישיה לעיל (דף נ"ד ד"ה משקין) דמלאכה דחול המועד מדרבנן היכי ממעט להו יש לומר הואיל ואוכל מלה ויושב בסוכה אין לריך אוח ואם הוא אחת דכחול המועד חייב בחפילין יש לומר הואיל ועושין מלאכה ב' אין אוח ומימס ימימה נמי לא ממעט אלא יום טוב דחלוק משאר ימים:

השנת הראב"ד

ה"ל. וכן כותבין גיטי נשים וקידושי נשים ושוברין ומתנות. א"ל ל"ב כי מל"ג כדבר האבד הם:

יג ואסור לכתוב

במועד אפילו ספרים [ט] תפילין ומוזות. ואין מגיהין אפילו אות אחת בספר העזרה מפני שזו מלאכה שאינה לצורך המועד. אבל כותב אדם תפילין ומוזות לעצמו וטוהה תכלת לבגדו. ואם אין לו מה יאכל כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו:

וג"ל פשוט, דחלוקה קדושת ר"ח מקדושת חוה"מ. קדושת ר"ח מתבטאת רק ביחס לקרבן מוסף. אין בו אלא קדושה המפורשת בפרשת פנחס בקרא ד, ובראשי חדשיכם, ברם מלבד קדושה זו אין בו שום תוספת חלות והוא יום חול לכל דבר; נקרא הוא יום מקודש אבל קדושתו תחומה ומוגבלת רק לקרבן מוסף. אולם קדושת חולו של מועד מקיפה הרבה דינים וחולתים, ובעצם קדושתו היא חפצא של קדושת חג הסוכות או חג הפסח. קדושה זו מתבטאת בארבעה דברים: באיסור מלאכה (פרשת אמור), קרבן מוסף (פרשת פנחס); חובות הרגל (פרשת ראה), ובחיוב מצוות הנהוגות ברגלים, כגון מצה בפסח או סוכה בסוכות. והרי שלשת המחייבים של קרבן מוסף, חובות הרגל, ומצוות החג נוהגים גם בחוה"מ. יתירה מזו, עלינו להבין כי אין לנו בסוכות, או בפסח ארבע קדושות נפרדות, אחת אוסרת במלאכה, השניה במוסף וכו'. קדושת מועדים קדושה אחידה היא - למשל, קדושת היום של פסח או של סוכות - ואף שמחייבת היא בארבעה דברים, ברם המחייב הוא אחד: קדושת היום. נמצא, שבחוה"מ קדושת היום לא נשתנתה כלל וכלל מזו של יום טוב, ואין היא פחותה מקדושת היום של היום הראשון או היום האחרון. כיון שקדושה זו היא מקשה וחיביבה אחת, ושאר המחייבים, פרט לאיסור מלאכה, נוהגים בחול המועד, ממילא שלא פשטה צורתה היסודית בחוה"מ ולא הופקע תוקפה, אלא שנאמר היתר מיוחד לגבי מלאכה; ולכן באמת חוה"מ קרוי מקרא קודש כמפורש בחגיגה (יח, א), ואם כי במקרא קודש זה הותרה מלאכה, אין בהיתר זה משום הפקעת קדושת היום אפילו מבחינה זו. שמעתי פעם מפי

אבא מרי ז"ל ששאל את רבינו הגדול א"י ז"ל, אמאי אין הוא מניח תפילין בחוה"מ, בשעה שהרא"ש ויתר חכמי אשכנז סוברים כי מצות תפילין נוהגת בחוה"מ, והרא"ש (או"ח, סי' ל"א ס"ב) הכריע שאפילו מברכים עליה. אמנם מסורת בידינו בידון מן הגאון מוילנא ומישיבת וולוז'ין; ברם, הרי הענין מגע בספיקא דאורייתא שהוא לחיובא, ומדוע לפחות, לא נניח בלא ברכה. על זה השיב לו רבינו הגדול: גימוק הסתייגותי מהנחת תפילין בחוה"מ אינו משום מסורת וולוז'ין אלא בשל דעתי, כי תוה"מ פטור מתפילין. וכאן אמר לאבא מרי דברים האלה: חוה"מ קדוש כמו יו"ט עצמו בקדושת היום אלא שיש בו היתר מלאכה. הפוסק של תפילין בשבת ויו"ט אינו איסור מלאכה אלא קדושת היום עצמה, והיא נוהגת בשלימותה בחוה"מ.

6 Tur סימן לא
6 טור (אור ו' ע"א)

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] שבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן [ב] ודין תול המועד:

- א (ה) שבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן:
- ב (ג) וחולו של מועד יש מסתפקין בו אם הוא זמן תפילין ומניחין אותן בלא ברכה. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מניחן ומברך עליהן:

7 SHULCHAN ARUCH (אור ח' ע"א)

א אבשבת (א) ויום טוב (ב) (ג) אסור להניח תפילין, מפני (ג) שהם עצמם אות, ואם מניחים בהם (ד) אות אחר (ה) *היה זלזול לאות שלהם: ב בחל המועד גם כן (ג) אסור להניח תפילין מהטעם הזה בעצמו, שימי חל המועד (ו) גם הם אות: הגה ויש אומרים שחל המועד חייב בתפילין (כ"י בסם הרא"ש), וכן נוהגין בכל גלילות אלו (ז) להניחם במועד ולברך עליהם, אלא (ח) שאין מברכים עליהם (ג) בקול רם בבית הקנסת כמו שאר ימות השנה:

8 MISHNA BERURA (אור ח' ע"א)

ב (ו) גם הם אות. בפסח אכילת מצה ובסכה ישיבת הסכה. והיש אומרים סכירא להו כיון שמתרין בעשיית מלאכה מן התורה ליכא אות: (ז) להניחן במועד, וחליצת התפילין צריך להיות בחל המועד (ח) קדם הלל, ועכשו נהגו איזה אנשים לסלקן אחר קדשה של תפלת י"ח, (ט) ומקל מקום צריכין לזהר לכתן לשמע תורת התפילה: (י) שאין וכו'. פרוש, (י) משום דיש מניחים ויש שאינם מניחים, או אין מברכים, יש לברך בחשאי כדי שלא לבוא לידי מחלוקת, וכן (יא) לא ילך בהם ברשות הרבים לבית הקנסת. (יג) והאחרונים הסכימו לדעת הש"י דיותר טוב להניחן בלי ברכה, כי הברכות אינן מעכבות וספק ברכות להקל, ובפרט שהג"א ז"ל כתב שאין לדעת היש אומרים עקר בש"ס, ועל כפ"ל פנים לענין ברכה כדאי יש להקמיר, גם קדם ההנחה יחשב בדעתו: אם אני מחייב אני מניחן לשם מצוה, ואם לאו אין אני מניחן לשם מצוה, וכזה יצא ודי כלי עלמא, דאף להסוקרים דחל המועד אינו זמן תפילין אינו עובר על 'כל תוסיף', כיון שאינו מכוון בהנחתם לשם מצוה ודאי, וכל שכן שאין לחש בזה לאסור זלזול של אות חל המועד, דזה גם כן אינו אלא במתכוון לשם מצוה כנ"ל. ותפילין דרבנן הם אין להניחם בחל המועד (פמ"ג). עוד כתבו האחרונים (והובאו בארה"ח ע"ש) דאין נכון שביחוד הקנסת אחת קצתם ניחוח תפילין וקצתם לא ניחוח, משום "לא תתגדרו". ומי שאין מניח תפילין בחל המועד, שמתפלל בבית המדרש שמניחין תפילין, יש לו גם כן להניחן וכלי ברכה. וצבור שנהגו להניח תפילין אין להם לשנות מנהגם:

9 ARUCH HA'SHULCHAN (אור ח' ע"א)

ועשה הברכה בלחש וכל הספרדים וכל מניחין וכל האשכנזים מניחים אך עתה מניחים בלא ברכה וכן ראוי לעשות וכבר האריכו בזה כמה סגדולי אחרונים זה איסור בכה וזה אוסר בכה ולכן כל אחר יחזיק במנהגו ועכשו רבו גם בין האשכנזים שלא להניחם ואין להאריך בזה סידור עכ"פ בבה"ד אחר לא יעשה זה בכה וזה בכה משום לא התגדרו [אם האות הוא מלאכה תלוי או מלאכת חוה"מ דלדוריתא או דרבנן ולא האות הוא מלאכה וסוכה פטור ולא האות הוא כרש"י והר"ף ולא עולמו של יום נראה דחייב וכ"כ במשכנ"י סי' ל"ז ומ"מ אפסר לומר דכמו שבי"ט לא תלוי לשון אות מפורש אלא שהם כשגש אולי גם חוה"מ כן משום דכל אלו הימים הם ימי קדושה וכן להרוקק דהאות הוא וי"מ והוא דשיוך זה בחוה"מ שאין בתוסף אומרים זכר ליו"ט ואין להכריע בזה שצומד ברוח של עולם ואלו ואלו דל"מ]:

ד ודין תפילין בחוה"מ בש"ס ור"ף ורמב"ם לא הוזכר להראי אם חייב בתפילין אם לאו והרא"ש פסק דחייב בתפילין משום דהאות היא איסור מלאכה וחוה"מ סותר מן התורה וכן פסק המרכזי וכתב שגם סה"ס מר"ב פסק כן וכן ר"י בעל התוס' וסמ"ק וספר התירובות פסקו להניח בלא ברכה ובתוס' נכ"ס כספתים בזה ובעירובין [ל"ז]. כתבו דחייב ע"פ הירושלמי דפ"ג דס"ק וכתבו שכן נהגו ע"ש והרשב"א בתשו' [סי' מר"ל] פסק דפטור משום דמלאכה חוה"מ אסור מן התורה וכתב שגם הראב"ד סובר כן וכן נמצא באמת להראב"ד בס' המים דעים [סי' מ'] וכ"כ בשם החוס' ע"ש אבל בתוס' שלפנינו לא נמצא כן וכן התוס' כתבו דבה"ג אסור להניחם בחוה"מ ע"ש וכתב"ג שלפנינו לא נמצא זה וע"פ הוהר"ב כתבו הפוסקים דאסור להניחם ורבינו הב"י פסק שאין להניחם ורבינו הרמ"א פסק שיש להניחם